

**Seminární práce do předmětu Právo mezinárodního
obchodu**

Dokumentární akreditiv

Vypracovala: **Jana Měšťánková**
UČO: 63343

Úvod

Díky postupující globalizaci světové ekonomiky a nebývalému pokroku v rozvoji mezinárodní dopravy a informačních technologií je dnes možné obchodovat i s těmi nejdlejšími místy planety. Především obchod s rozvojovými zeměmi přináší rizika spojená s placením předem před dodávkou zboží nebo naopak dodání zboží na obchodní úvěr. Proto je důležité zvolit si odpovídající platební a jiné bankovní zajišťující instrumenty.

V zahraničním platebním styku rozeznáváme několik platebních metod, jako jsou platba předem, placení po dodání zboží a dokumentární platby. Obrovskou a nezastupitelnou roli hraje v zahraničním obchodě dokumentární akreditiv, jež je jedním z nejstarších bankovních instrumentů. Navíc je jakýmsi kompromisem mezi zájmy exportéra a importéra, může poskytnout výhody oběma stranám. Dokumentární platby představují způsob, jak lze zabezpečit, aby si exportér prostřednictvím dokumentů ponechal kontrolu nad zbožím až do jeho zaplacení.

Dokumentární akreditiv je písemný závazek banky beneficiantovi – exportérovi, prodávajícímu, vystavený na základě instrukcí příkazce – importéra, kupujícího, poskytnout plnění stanovené akreditivem do výše akreditivní částky proti dokumentům, předloženým v rámci platnosti akreditivu a odpovídajícím všem jeho podmínkám. Akreditiv patří mezi klasické formy platebního styku, je jednou z nejbezpečnějších forem, nejčastějším bankovním prostředkem používaným v mezinárodním obchodním styku. Jakožto prostředek platby přispívá ke zvýšení právní jistoty účastníků kupní smlouvy.

Svou povahou jsou akreditivy transakce oddělené od kupních smluv, na nichž se mohou zakládat. Snižují rizika a tím vlastně dávají kupujícím a prodávajícím jistotu v provedení platby. Jedná se o abstraktní závazek banky k beneficiantovi, který je podmíněn. Tento závazek je primární, není tedy závislý na žádném jiném závazku, ujednání nebo smlouvě. Všechny strany, zúčastňující se akreditivní transakce, se zabývají pouze dokumenty a nikoli zbožím, službami, nebo jinými činnostmi, k nimž se mohou dokumenty vztahovat. Dokumentárním akreditivem lze zaplatit jak celou hodnotu kontraktu, tak pouze jeho část.

Akreditiv plní řadu funkcí. Mezi tyto funkce můžeme zařadit zejména funkci platební, neboť jeho prostřednictvím plní banka peněžité závazek místo dlužníka, ale na jeho účet. Mezi další funkce dokumentárního akreditivu patří funkce zajišťovací, neboť usnadňuje uspokojení peněžité pohledávky věřitele vůči dlužníku. Mezi další funkce bývá obvykle řazena také funkce úvěrová.

Při vývozu dává zahraniční partner své bance instrukce, aby provedla platbu partnerovi z druhého státu po splnění předepsaných podmínek a proti předložení stanovených dokladů. Tyto doklady potvrzují odeslání zboží na určitou adresu, kupující má tudíž jistotu, že obdrží zboží. Zároveň má také prodávající zaručeno, že při splnění sjednaných podmínek dostane zaplacení.

Naprostá většina komerčních dokumentárních akreditivů (vztahujících se k nákupu zboží a služeb) je vystavena podle *Jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy*, jež zpracovala Mezinárodní obchodní komora v Paříži. Také Obchodní zákoník obsahuje úpravu základních zásad pro akreditivy. V § 682-691 je stanoveno, že pokud tento zákoník neobsahuje úpravu, platí v tomto případě zvyklosti mezinárodního bankovního styku.

Hlavní účastníci akreditivní transakce

- **příkazce** (applicant) – žadatel o akreditiv, kupující, importér
- **vystavující banka** (issuing bank) – banka, která otevírá akreditiv na základě žádosti příkazce
- **beneficient** (beneficiary) – oprávněný, prodávající, exportér
- **avizující banka** (advising bank) – banka, která ověřuje pravost akreditivu a oznamuje beneficiantovi

Akreditiv se otevírá písemným zřízením, kdy se banka na základě žádosti příkazce zavazuje, že poskytne plnění, tj. provede platbu třetí osobě, přičemž musí být splněny akreditivní podmínky. Závazek banky vzniká dnem oznámení, že otevřela akreditiv. Akreditiv není závislý na právním ujednání mezi příkazcem a tím, kdo akreditiv čerpá. Banka musí poskytnout plnění proti předložení stanovených dokumentů. Plněním banky závazek zaniká.

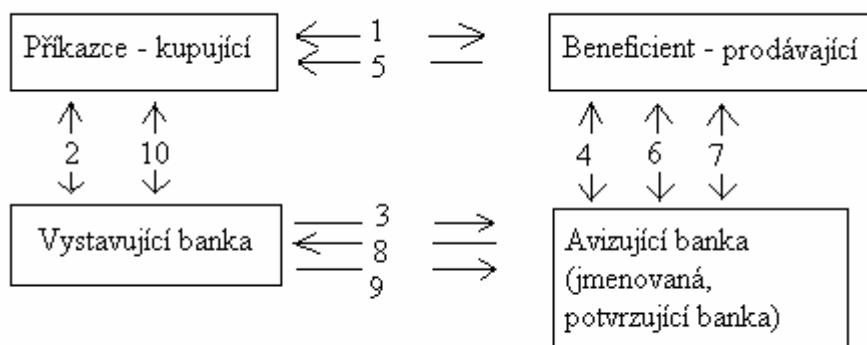
Vystavující banka má v akreditivní transakci dvě hlavní role. Poskytuje ujištění prodávajícímu, že mu zaplatí až do výše uvedené částky, pokud prodávající předloží odpovídající dokumenty, a dále přezkoumá dokumenty a zaplatí pouze v případě, že předložené dokumenty odpovídají podmínkám akreditivu.

Dokumenty, které akreditiv zpravidla předepisuje:

- obchodní faktura, v některých případech legalizovaná obchodní komorou nebo konzulátem
- dopravní dokument podle druhu přepravy zboží – námořní konosament, silniční nákladní list, duplikát železničního nákladního listu, letecký nákladní list, říční náložní list, poštovní podací lístek apod.
- certifikát o původu
- balicí list, vážní list, specifikace
- pojistka nebo pojistný certifikát
- inspekční certifikát, certifikát o kvalitě
- předávací protokol
- potvrzení beneficianta

Postup při provádění akreditivní operace

Obecně se při provádění dokumentárního akreditivu postupuje takto:

1. Vystavení dokumentárního akreditivu předchází uzavření kupní smlouvy mezi prodávajícím a kupujícím, kteří se dohodnou na podmínkách kontraktu, jehož součástí je platební podmínka zaplacení prostřednictvím dokumentárního akreditivu. Strany se dohodnou také na akreditivních dokumentech a dalších podmínkách, např. kdo hraří jaké náklady apod.
2. Kupující, importér poté požádá svou banku o vystavení dokumentárního akreditivu ve prospěch prodávajícího, exportéra. Banka jeho žádost posoudí s ohledem na bonitu a zajištění příkazcem a pokud akreditiv vystaví, stává se tak v této transakci vystavující bankou.
3. Vystavující banka akreditiv avizuje, tedy oznamuje beneficiantovi akreditiv, a to buď přímo, častěji však prostřednictvím jeho banky. Tato banka je pak nazývána avizující bankou.
4. Avizující banka ověří autentičnost akreditivu (ověřením podpisů na akreditivní listině, ověřením telegrafických a swiftových klíčů) a avizuje beneficiantovi.
5. Proávající odešle zboží a zkompletuje akreditivem požadované dokumenty.
6. Následně tyto dokumenty předloží avizující bance. Dokumenty musí být předloženy najednou, na správné místo a včas, tedy v rámci platnosti akreditivu. Pokud není v akreditivu stanoveno jinak, je tato lhůta 21 dní po odeslání zboží. Údaje v dokumentech nesmí být navzájem v rozporu, musí také odpovídat forma vyhotovení dokumentů – originál, kopie, fotokopie – tak, jak ji stanoví akreditivní podmínky.
7. Avizující banka je zkontroluje a pokud je vystavující bankou oprávněna dokumenty proplatit, může exportérovi akreditiv vyplatit podle podmínek akreditivu.
8. Následně tato avizující banka posílá dokumenty vystavující bance a žádá hojení – provedení úhrady.
9. Vystavující banka je zkontroluje a pokud odpovídají podmínkám, uhradí jejich hodnotu avizující bance.
10. Nakonec kupující zaplatí vystavující bance částky zaplacené v souvislosti s akreditivem a získá dokumenty.

Výhody akreditivu

Dokumentární akreditiv je jakýmsi kompromisem mezi platbou předem, která upřednostňuje prodávajícího, tedy exportéra (obdrží platbu dříve, než odešle nebo předá zboží) a platbou po dodání zboží, která naopak zvýhodňuje kupujícího – importéra (ten zpravidla platí až poté, co obdržel objednané zboží).

Na rozdíl od placení proti dokumentům, tedy dokumentárním inkasem, však exportér v tomto případě získává neodvolatelný závazek banky zaplatit hodnotu dokumentů, bude-li jejich prezentace odpovídat podmínkám akreditivu. U dokumentárního inkasa exportér žádný takový závazek banky nemá, záleží tedy na libovůli importéra, jestli inkaso přijme, tedy zda dokumenty zaplatí. Můžeme tedy říci, že dokumentární akreditiv je pro exportéra výhodnější než dokumentární inkaso, neboť exportér získává neodvolatelný závazek banky zaplatit za dokumenty odpovídající akreditivu, což odstraňuje platební riziko importéra i riziko neodebrání zboží importérem.

U dokumentárního akreditivu na rozdíl od dokumentárního inkasa rozhoduje o tom, zda budou dokumenty akceptovány a zaplacený, banka vystavující akreditiv, popř. i potvrzující banka, nikoli jako u inkasa pouze importér. Tudíž u akreditivu musí vystavující banka platit, pokud byly včas předloženy odpovídající dokumenty, ať už importér zboží obdržel či nikoli.

Výhody pro exportéra (oproti platbě po dodání zboží):

- exportér má neodvolatelný závazek banky zaplatit ihned nebo k nějakému datu v budoucnosti, pokud splní podmínky akreditivu
- jsou-li splněny podmínky akreditivu, kupující nemůže zdržet, nebo jinak ovlivnit placení bankou. Případné reklamace musí řešit mimo rámec akreditivu
- může získat předfinancování, případně financování odložené splatnosti

Výhody pro importéra (oproti platbě předem):

- bude platit jen v případě, že budou splněny podmínky jím požadovaného akreditivu
- platí až proti dokumentům, má tedy své finanční prostředky k dispozici déle
- banky jsou často vstřícnější k vystavování akreditivů než k půjčování hotových peněz

Výhody společné pro obě strany:

- dokumentární akreditiv je standardním bankovním produktem ve financování zahraničního obchodu, poskytuje velkou výhodu všem zúčastněným stranám
- banky provádějí akreditivy podle mezinárodních pravidel
- banky mají v tomto případě přehled o tom, co financují, neboť se jedná o zbožíové operace, provádějí proto financování těchto opatření ochotněji

Placení akreditivem je zvláště vhodné v případech, kdy prodávající nemá dostatečnou důvěru v kupujícího nebo má obavy, že politická nebo ekonomická situace v zemi kupujícího by mohla ohrozit placení, i kdyby měl kupující nejlepší úmysl za dodávku zboží nebo služeb zaplatit.

Druhy dokumentárních akreditivů

Rozeznáváme dva základní druhy akreditivů, odvolatelný a neodvolatelný.

Odvolatelný akreditiv může být vystavující bankou kdykoliv odvolán, zrušen nebo změněn, a to i po předložení dokumentů. Tento typ akreditivu tedy nepředstavuje skutečný závazek banky k beneficiantovi a v praxi se až na výjimky nepoužívá.

Druhý ze zmiňovaných druhů představuje definitivní závazek vystavující, popř. i potvrzující banky, zaplatit beneficiantovi akreditivu po splnění podmínek.

Akreditiv, který neuvádí, zda je odvolatelný či neodvolatelný, je považován za neodvolatelný.

Z hlediska právní závaznosti rozlišujeme akreditiv potvrzený a avizovaný.

V případě potvrzeného akreditivu může banka beneficianta na základě žádosti vystavující banky akreditiv potvrdit a sama převzít závazek ve vztahu k příjemci. Jeho výhodou pro příjemce je vyšší jistota zaplacení, neboť obě banky jsou vůči beneficiantovi zavázány společně a nerozdílně.

U avizovaného akreditivu je banka, jež avizuje – oznamuje beneficiantovi otevření akreditivu, odpovědná pouze za správnost tohoto oznámení a správnost a úplnost přebíraných akreditivních dokumentů. Nevzniká jí však závazek z akreditivu.

Nepotvrzený neodvolatelný dokumentární akreditiv

Tento druh bankovního instrumentu zavazuje banku, která akreditiv vystavila, zaplatit beneficiantovi akreditivu podle podmínek akreditivu, pokud řádně předloží akreditivem požadované dokumenty. Vytváří se nový závazek subjektu, který je zpravidla bonitnější než importér, a tak je efektivně odstraněno platební riziko importéra. Exportér tak spoléhá především na závazek banky – podstupuje platební riziko banky a riziko země sídla banky.

Potvrzený neodvolatelný dokumentární akreditiv

U tohoto bankovního instrumentu vzniká další závazek banky, umístěné zpravidla v zemi exportéra, zaplatit beneficiantovi, tedy exportérovi, podle podmínek akreditivu, pokud jí řádně předloží dokumenty požadované akreditivem. Exportér má tedy závazek další (potvrzující) banky, který je nezávislý na závazku importéra i banky. Spoléhá tak především na závazek banky ve své zemi, ve svůj prospěch však má nadále také závazek banky vystavující akreditiv.

Podle toho, jakým způsobem je akreditivní částka čerpána, rozeznáváme:

- **evropský typ akreditivu**, čili kontinentální
Tento typ akreditivu se proplácí proti předepsaným dokumentům. Jeho účastníky jsou obvykle příkazce (kupující), zřizující banka (tedy banka, která akreditiv otvírá), banka avizující a proplácející a v neposlední řadě pověřený (beneficiant), který zboží prodává.
- **angloamerický typ akreditivu** (Commercial Letter of Credit)
V tomto případě se jedná o tzv. obchodní pověřovací list, který je čerpatelný po předložení dokladů se směnkou. Účastníky jsou příkazce, banka zřizující akreditiv a beneficiant.

Podle platebních podmínek se akreditivy člení na:

- Hotovostní L/C

Částka odpovídající akreditivním podmínkám je beneficiantovi vyplacena ihned proti předložení požadovaných dokumentů.

- **Úvěrové L/C (s odloženým placením)**
Částka je beneficiantovi vyplacena až za určitou dobu po předložení dokladů. Při tomto druhu akreditivů poskytuje vývozce kupujícímu úvěr, který je akreditivním závazkem banky krytý.
- **Kombinované (hotovostní i úvěrové)**
Část akreditivní sumy je vyplacena ihned proti dokumentům, část až po určité akreditivem stanovené době. Placení úvěrové částky může být stanoveno ve splátkách.

Speciální typy dokumentárních akreditivů

Revolvingový akreditiv

Tento akreditiv se po vyčerpání obnoví, částka akreditivu je tedy beneficiantovi opět k dispozici v původní výši. Revolvingový akreditiv může být odvolatelný i neodvolatelný, může se obnovovat ve vztahu k časovému období nebo i k hodnotě.

Revolvingový akreditiv obnovující se vzhledem k časovému období může být kumulativní, kdy se částka nečerpaná v přecházejícím měsíci převádí do měsíce následujícího, a nekumulativní, kdy nečerpaná částka propadá.

Revolvingový akreditiv obnovující se vzhledem k hodnotě je takový akreditiv, který je po vyčerpání během platnosti akreditivu obnoven do původní výše. Může být takto obnovitelný automaticky po každé prezentaci dokumentů odpovídajících akreditivu.

Převoditelný akreditiv

Převod akreditivu je operace, kdy je právo prvního beneficianta na předložení dokumentů a na poskytnutí plnění převedeno na druhého beneficianta. Převedený akreditiv se může lišit pouze v některých přesně daných bodech od „původního“, avizovaného prvnímu beneficiantovi. Zpravidla je částka převedeného akreditivu nižší než u původního akreditivu.

Standby akreditiv

Tento druh dokáže plně nahradit bankovní záruku. Vznikl v USA, používá se především pro zajištění platebního závazku dlužníka. Jeho použití je velmi široké, může plně nahradit jakýkoli druh záruky, např. platební, za dobré provedení kontraktu, za řádné splacení emitovaných papírů apod.

Back-to-back akreditiv

Jde o akreditiv, který je vystaven na základě jiného akreditivu. Používá se k financování nepřímých obchodů, zejména reexportních operací. Beneficiant prvního je příkazcem akreditivu druhého, který nazýváme back-to-back. Prostředky plynoucí z prvního

akreditivu slouží k zaplacení back-to-back akreditivu, který bývá nastaven na nižší částku, rozdíl potom tvoří profit zprostředkovatele. První akreditiv tedy slouží jako zajištění druhého, který banka na základě prvního vystaví.

Akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou

Tento druh akreditivu se používá vzácně. Umožňuje, aby byla avizující bankou beneficietovi na jeho žádost ještě před odesláním zboží poskytnuta za určitých podmínek záloha do jisté výše akreditivu.

Akreditiv remboursní

Tento akreditiv předpokládá existenci mezibankovního remboursního úvěru. Banka dodavatele akceptuje a ihned odkupuje lhůtní směnky vystavené na ni beneficietem. Banka vystavující akreditiv směnku proplácí při splatnosti a zároveň zatěžuje účet svého klienta – odběratele.

Hlavní principy dokumentárního akreditivu

Princip neodvolatelnosti

Mezi základní vlastnosti dokumentárního akreditivu patří jeho neodvolatelnost vystavující bankou. Akreditiv nemůže být zrušen nebo změněn bez toho, aniž by s tím výslovně souhlasily zúčastněné strany.

Princip nezávislosti na ostatních smluvních vztazích

Dokumentární akreditiv je oddělen od kupních a ostatních kontraktů, ke kterým se může věcně vztahovat, např. přepravní, pojistné a podobné smluvní vztahy. Závazek vystavující a potvrzující banky z akreditivu k beneficietovi není závislý na vztahu mezi vystavující bankou a příkazcem akreditivu, na vztazích mezi bankami navzájem nebo na vztahu mezi příkazcem a beneficietem akreditivu.

Princip dokumentárnosti

Banky poskytují plnění pouze proti předloženým dokumentům – platí proti dokumentům, proplácí jejich hodnotu. Banky tedy do dokumentů pouze nenahlíží, ale proplácí je. Všechny strany akreditivní operace se zabývají pouze těmito dokumenty, nikoli zbožím, službami či dalšími činnostmi, ke kterým se tyto dokumenty vztahují.

Princip vyloučení odpovědnosti bank

Banky nejsou zodpovědné za formu, dostatečnost, přesnost, pravost, falzifikaci či právní účinnost žádného dokumentu, za obecné nebo specifické podmínky uvedené v dokumentech, dále za popis, množství, váhu, kvalitu, stav, balení, dodání, hodnotu nebo

existenci zboží, ani za následky vyplývající ze zdržení nebo ztráty při předávání jakýchkoli zpráv, dopisů nebo dokumentů.

Hlavní náležitosti akreditivů

Dokumentární akreditiv je představován listinou, je tedy v písemné formě, kde jsou specifikovány podmínky akreditivu, jeho použitelnost apod. Akreditiv může být v listinné formě mezibankovního telekomunikačního systému Swift, jež je celosvětově rozšířen, v telexu (dálnopis), případně v písemné podobě (dopisu).

Akreditiv ve formě swiftové zprávy

Swift je mezinárodní telekomunikační síť, která zabezpečuje odesílání a přijímání zakódovaných zpráv mezi účastníky systému. Jsou jimi výhradně finanční společnosti, zejména banky. Tato data jsou přenášena ve strukturované podobě, každá zpráva má přesně definované parametry, jednotlivá pole jsou řazena podle přesně stanovených pravidel. Je to tedy neveřejná datová síť, jež zabezpečuje ochranu dat proti zneužití.

Akreditiv vystavený v telexové formě

Telex je veřejná telekomunikační síť, která umožňuje přenos zpráv mezi účastníky. Tyto zprávy nejsou chráněny proti zneužití, nicméně vhodným systémem kódování a dekódování lze zajistit jejich autentičnost. Banky používají pro kódování zpráv tzv. klíčování, kdy je za pomoci číselných tabulek na jedné straně zpráva opatřena klíčem složeným z kódů např. pro měnu, částku a datum zprávy. Druhá strana má k dispozici tytéž kódovací tabulky, tak může zprávu rozklíčovat. Příslušné klíčování je tedy mezibankovní dohodou v rámci korespondenčních vztahů. Zprávy zasílané telexem nezaručují takovou míru zabezpečení proti zneužití jako swift.

Akreditiv vystavený ve formě dopisu

Akreditivy v této formě se dnes vyskytují mnohem méně než v minulosti. Dopis je většinou zaslán kurýrem. Vystavit akreditiv v této formě může být vhodné např. v případě použití podpisových vzorů, podle nichž má avizující banka zkontrolovat podpisy na některém požadovaném dokumentu. Text akreditivu je v tomto případě většinou ve volné formě.

Použitelnost akreditivu:

- **By payment, platbou na viděnou**

Vystavující banka musí platit bez zbytečného odkladu poté, co shledala dokumenty odpovídajícími akreditivním podmínkám.

- **By acceptance, akceptací směnky**

Vystavující banka musí předloženou směnku akceptovat bez zbytečného odkladu poté, co shledala dokumenty odpovídajícími akreditivním podmínkám. Zároveň je povinna zaplatit ji při splatnosti.

- **By negotiation, negociací**

Negociací je v souvislosti s akreditivní operací nazýván „odkup“ směnky a/nebo dokumentů. Vystavující banka zmocňuje jmenovanou banku, popř. potvrzující banku negociovat hodnotu směnky a/nebo dokumentů, odpovídají-li podmínkám akreditivu. Negociační banka, pokud není bankou potvrzující, není povinna negociaci provést, a pokud ji provede, činí tak na základě žádosti beneficianta akreditivu a se zpětným postihem za beneficiantem v případě nezaplacení vystavující bankou. Akreditiv použitelný negociací bude použitelný vždy u jiné banky než u banky vystavující.

- **By def payment, odloženou platbou**

Tento druh použitelnosti akreditivu se liší od akreditivu použitelného platbou na viděnou placením pouze v čase, kdy zavázaná banka platí. Vystavující banka má povinnost oznámit předkladateli dokumentů bez zbytečného odkladu poté, co shledala dokumenty odpovídajícími akreditivním podmínkám, datum odložené splatnosti, a s touto valutou vyplatit hodnotu přijatých dokumentů.

- **By mixed pymt, smíšenou platbou**

Jedná se o kombinaci výše uvedených způsobů použití akreditivů.

Závěr

Praxe ukazuje, že je nezbytné stále se zabývat všemi prvky procesu směny. Neznalost či podceňování této činnosti může vést ke ztrátám, které často sníží kvalitu práce a snahu výrobců i obchodníků. Dokumentární akreditivy jsou velmi sofistikované bankovní instrumenty, jejichž správné pochopení a používání je pro každého uživatele nutností. Pro všechny zúčastněné strany akreditivní operace je správné používání či poskytování akreditivů velkým přínosem a jejich podcenění či ignorování může vést k velkým časovým i materiálním ztrátám. Akreditivy plní významnou funkci efektivního převodu peněz nejen v mezinárodním styku, jedná se o účinný nástroj rozvoje obchodu.

Použitá literatura

Anderle, P.: *Dokumentární akreditiv v praxi*. 3. aktualizované vydání, Grada Publishing, a.s., 2003

Ondřej, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

Janatka – Hándl – Novák a kol.: *Obchodní operace ve vývozu a dovozu*. CODEX Bohemia, s.r.o., 1999

Beneš, V. a kol.: *Zahraniční obchod – příručka pro praxi*. Grada Publishing, a.s., 2004

www.businessinfo.cz